

ศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้:
กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

A Study Model City of Creative Economy for Development the
Learning Communities: Case Study Mahasarakham Province

พระมหาไสว สิริปญโญ^{1*}, พระครูสมุห์ฉวีเวียน กตปุญโญ² และ ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน³

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

Phramahasawai Siripanyo^{1*}, Phrakhrusmuchawian Katapunyo²,
and Chaiyasit Udomchokenamorn³

E-mail: sawaith2015@gmail.com¹, chaiyasit_ae@hotmail.com^{2,3}

^{1, 2, 3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Ubon Ratchathani Campus, Thailand

*Corresponding author

Received: March 6, 2019 / Revised: May 22, 2019 / Accepted: June 5, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีจุดประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของต่างประเทศ (2) เพื่อศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย และ (3) เพื่อเสนอรูปแบบเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key information) ในการสัมภาษณ์โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำแนกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 5 คน กลุ่มพนักงานภาครัฐวิสาหกิจ 5 คน กลุ่มเศรษฐกิจภาคเอกชน 5 คน กลุ่มบุคลากรทางวัฒนธรรมและวัด 5 คน กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 5 คน รวม 25 คน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชาวมหาสารคามเป็นคนที่มีความดีงามและเพียบพร้อมด้วยภูมิความรู้มากมายตามวิวัฒนาการของบ้านเมืองและการพัฒนาของผู้คนและสังคมก้าวหน้าสู่วิถีชีวิตที่เรียบง่ายรักสันติเป็นสังคม

คำสำคัญ: เมืองต้นแบบ; เศรษฐกิจสร้างสรรค์; การพัฒนา

แห่งภูมิปัญญา และเจริญรุ่งเรืองขึ้น ตามลำดับ จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของภาคอีสาน ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำชีไหลผ่าน ซึ่งเป็นเมืองสงบ จึงเหมาะกับการเป็นที่ตั้งสถานศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับ จึงเป็นที่มาของคำว่า เมืองแห่งการศึกษา หรือตักสิลานคร จุดเด่นความเป็นตักสิลานคร คือ จังหวัดมหาสารคามมีสถาบันการศึกษาระดับสูงสุดหลายแห่ง สามารถผลิตทรัพยากรแรงงานระดับคุณภาพที่จะตอบสนองความต้องการทางเทคโนโลยีและธุรกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาประเทศ จึงเป็นจุดเด่นของจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามจึงได้ส่งโครงการเมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน ภายใต้แนวคิด 3 ส่วน ได้แก่ (1) ทุนความรู้ คือ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันการพลศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตร ซึ่งมีหลักสูตรการเรียนการสอนมากกว่า 1,000 หลักสูตร เพื่อการศึกษาเรียนรู้และการวิจัย (2) ทุนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ประชาชนชาวจังหวัดมหาสารคาม มีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ประชาชนชาวบ้าน มากกว่า 100,000 คน ที่จะขับเคลื่อนเรียนรู้และพัฒนาชุมชน และ (3) ชุมชน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม อาชีพเสริมเป็นการผลิตสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ ชุมชนวัฒนธรรมและชุมชนประวัติศาสตร์ ซึ่งทั้งสามส่วนได้หล่อหลอมองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการให้เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของจังหวัดมหาสารคาม โดยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการคัดเลือกเป็น 1 ใน 10 เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ

Abstracts

This research entitled “A study model city of creative economy for development in the learning communities: Case study Mahasarakham province.” has three purposes: (1) to study the model city of creative economy in abroad; (2) to study the model city of creative economy in Thailand; (3) to present the Model city of the creative economy to develop into a learning community in Mahasarakham province. The researcher uses the qualitative research methodology by defining. The target group is as follows. The target groups in qualitative research are key informants in the interview. Purposive sampling was used to classify informants total 25 there are 5 government officials, 5 economists, 5 culture and temple, 5 state enterprises, 5 education groups.

This research found that Mahasarakham people are good people with good knowledge and there are much knowledge according to the evolution of the country and the development of people and progressive society to the peace of Mind. It is a society of wisdom and prosperous, respectively. Mahasarakham province, There is no mountain in the middle of the east which is the Chi River flows through. It is a peaceful city, so it is suitable for all levels of education. It is the origin of the word “City of Education” or “Takkasilanakhon”.

The Takkasilanakhon or Mahasarakham province is many of the top-level study. It can produce quality labor resources to meet the needs of technology and business. This is in line with the economic needs and development paths of the country. It is the highlight of Mahasarakham. The province has sent a project to the city of learning to the community Development under the ๓ part concepts. That is (๑) Knowledge capital means wisdom, technology, creativity from the studies Institute such as Mahasarakham University, Mahasarakham Rajabhat University, Nursing Srimahasarakham University, Institute of Physical Education, technology College, Vocational College, and the Agricultural College offers over 1,000 courses for learning and research. (2) Human resources: There are people in Mahasarakham province have more than 100,000 who are the qualified teachers, faculty members, students, educators to powered the study and community development. (3) Communities, the most of whom are agricultural workers. Supplementary work is the production of handicrafts. There are community of Culture and the historical community. These three parts have molded to be the knowledge develops the products and services to be the unique identity of Mahasarakham. It is considered by the selection committee to be one of the top ๑๐ creative economy cities in the country.

Keywords: Master City; Creative Economy; Development

บทนำ

เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยปี พ.ศ. 2560 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกปี พ.ศ. 2560 ปรับตัวดีขึ้นเล็กน้อย เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2559 โดยอัตราการเติบโตจะอยู่ที่ร้อยละ 3.3-3.6 ในปีหน้า (พ.ศ. 2560) ท่ามกลางแรงกดดันเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น จากราคาพลังงานและสินค้าโภคภัณฑ์ที่ปรับตัวสูงขึ้น เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาและเศรษฐกิจประเทศกำลังพัฒนามีอัตราการเติบโตสูงเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงตัวเลขเฉลี่ยจีดีพีโลกให้ปรับตัวดีขึ้น คาดว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ระดับร้อยละ 1.8-2 ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศตลาดเกิดใหม่มีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 4.6-5 ระบบการค้าโลกจะเผชิญแรงกดดันของลัทธิกีดกันทางการค้า และความเป็นชาตินิยมทางเศรษฐกิจมากขึ้น กระแสโลกาภิวัตน์การเปิดเสรีจะหันมาให้น้ำหนักกับการทำข้อตกลงทางการค้าและหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจแบบทวิภาคีมากขึ้นกว่าระบบพหุภาคี ความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในยุโรปจะถูกสั่นคลอนโดยพรรคการเมืองขวาจัดหรือซ้ายจัดที่กำลังก้าวเข้ามาใช้อำนาจของรัฐบาลในยุโรปหลายประเทศ (logistics2day.com, 2560)

กลุ่มประเทศอาเซียนมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยที่ร้อยละ 5-6 โดยเฉพาะประเทศอินโดจีนและพม่า มีอัตราการเติบโตสูงต่อเนื่อง ส่งผลบวกต่อการค้าชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ปีหน้า (พ.ศ. 2560) น่าจะเป็นปีที่เศรษฐกิจไทยขยายตัวดีที่สุดในรอบสี่ปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 (เศรษฐกิจไทยเติบโตได้ 6.5% ในปี พ.ศ. 2555 หลังมหานुकภัยน้ำท่วม) โดยคาดการณ์ว่า อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยโดยภาพรวมจะอยู่ที่ 3.6-4.2% ภาคการลงทุนเอกชนและภาคการท่องเที่ยวจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ภาคส่งออกฟื้นตัวเป็นบวกเล็กน้อย และภาคการบริโภคกระเตื้องขึ้นต่อเนื่อง ดุลการค้าเกินดุลเพิ่มขึ้นเล็กน้อยอยู่ที่ 33.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลไม่ต่ำกว่า 42 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ การนำเข้าเพื่อการลงทุนมากขึ้น อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้น จากราคาพืชผลเกษตร การปรับเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำ และราคาพลังงาน โดยเฉพาะเพิ่มสูงขึ้นกว่าปีที่แล้ว กิจกรรมทางเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากจะเป็นปีที่จะมีการเลือกตั้ง โดยคาดว่า ภาคการลงทุนโดยรวมจะเติบโตได้น้อย 5.5% การลงทุนภาคเอกชนขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่ำ 3% การส่งออกเริ่มฟื้นตัวทำให้กำลังการผลิตลดลงและเริ่มกระตุ้นให้เกิดความต้องการลงทุนเพื่อขยายกำลังการผลิต ความมีเสถียรภาพในระยะเปลี่ยนผ่าน ทำให้เกิดความมั่นใจของนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของบริษัทข้ามชาติที่ต้องการใช้ไทยเป็นฐานการผลิตส่งออกในประชาคมอาเซียน เริ่มขยับเข้ามาลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น การลงทุนก่อสร้างของเอกชนมีความสัมพันธ์ตามการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบคมนาคมขนส่ง หากมีความคืบหน้าตามเป้าหมายจะดึงให้การลงทุนภาคเอกชนเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการลงทุนในเครื่องจักรอุปกรณ์ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงทางบวก (positive correlation) กับ การขยายตัวของภาคส่งออก ภาคบริโภคกระเตื้องขึ้นโดยขยายตัวได้ทีละระดับ 2.5-3% ภาคการบริโภคฟื้นตัวไม่มาก เพราะระดับรายได้ประชาชนโดยทั่วไปไม่เพิ่มขึ้นมาก ความไม่มั่นคงในงานลดลงจากการนำเทคโนโลยีมาทดแทนในการทำงานมากขึ้น ตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมหรือกิจการที่มีภาวะฟองสบู่ เช่น สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะทีวีดิจิทัล ธุรกิจโฆษณาประชาสัมพันธ์ กิจการอุดมศึกษา กิจการธนาคาร ธุรกิจการเงินแบบเดิม เป็นต้น นอกจากนี้ ภาคการบริโภคยังได้รับผลกระทบจากหนี้ครัวเรือนที่ยังอยู่ในระดับสูง การนำเงินรายได้ในอนาคตมาบริโภค รวมทั้งมาตรการกระตุ้นการบริโภคโดยลดหย่อนภาษีกระตุ้นการบริโภคได้เพียงชั่วคราวระยะสั้น และได้ทำ Stock Inventory เกือบไว้จำนวนมากในภาคครัวเรือน และส่งผลให้ตัวเลขภาคการบริโภคชะลอตัวอย่างชัดเจนในไตรมาสแรกปี พ.ศ. 2560 (กระทรวงพาณิชย์, กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2555)

เศรษฐกิจระดับมหภาคจะกระเตื้องขึ้นได้ จึงควรเร่งพัฒนาเศรษฐกิจระดับจุลภาค แนวคิดที่น่าสนใจมากที่สุดในตอนนี้เป็น แนวคิดเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้สนองนโยบายรัฐบาลดำเนินการค้นหา 10 จังหวัด เพื่อปั้นโครงการเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อแก้วิกฤติเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ประชาชน ได้ค้นหาจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ที่มีศักยภาพเป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อคัดเลือกเป็นเมืองต้นแบบ เป็นอีกโครงการหนึ่งภายใต้นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐบาลที่จะมีส่วนช่วยในการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนไทยมีความตื่นตัวและสร้างสรรค์นวัตกรรมและการจัดการธุรกิจในรูปแบบใหม่ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ รวมถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับภาคประชาชนในทุกภูมิภาค

ของประเทศไทย โดยจะพัฒนาจังหวัดที่มีศักยภาพเป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั่วประเทศไทย และคัดเลือกเป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ที่สามารถนำไปพัฒนาสร้างจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าหรือบริการของจังหวัด ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติอีกทางหนึ่งด้วย

นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เปลี่ยนจากสิ่งที่เรียกว่ามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (value added economy) ไปเป็นมูลค่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (value creation economy) โดยมีหลักในการดำเนินการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (เขาวลัักษณ์ พิพัฒน์จำเริญกุล, 2555)

1. การบริหารจัดการทุน ในที่นี้หมายถึง ทุนทางวัฒนธรรม (culture) หรือทุนทางบุคลากร
2. กระบวนการในการนำทุนนั้นมาทำให้เกิดเป็นสินค้าและบริการที่มีความต่าง (differentiated product or services proceed) เพื่อสร้างมูลค่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (value creation economy)
3. ใช้ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ทำให้เกิดข้อได้เปรียบ และความแตกต่างทางเศรษฐกิจ

การดำเนินการหลักทั้งสามประการนี้ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้การไหลเวียนทางเศรษฐกิจของประเทศและของโลกเข้ามาสู่ท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งหมายถึง การจ้างงานการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การเคลื่อนย้ายของแหล่งทุนจากทั่วโลกมายังท้องถิ่นนั้น ๆ อันจะนำไปสู่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจสำหรับแนวทางในการคัดเลือกเมืองต้นแบบตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีดังนี้ (วิจิตรบุษบา มารมณ, 2556)

1. เมืองที่มีต้นทุนและปัญญาทางวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว หรือสินค้าที่มีเอกลักษณ์

2. เมืองที่มีอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม งานฝีมือสินค้าเชิงสร้างสรรค์และการออกแบบ

ผู้วิจัยจึงเลือกเมืองต้นแบบเพื่อศึกษาวิจัย 1 เมือง คือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน (learning city towards community development) หรือจะเรียกอีกอย่างว่าเมืองดักลิลา เมืองแห่งการศึกษา เพราะเป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นหลายประการ คนมหาสารคามเป็นคนที่มีความดีงาม และเพียบพร้อมด้วยภูมิความรู้มากมาย วิวัฒนาการของบ้านเมือง พัฒนาการของผู้คน และสังคมก้าวหน้า มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รักสันติ เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และเจริญรุ่งเรืองขึ้น ตามลำดับ มหาสารคามเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของภาคอีสาน ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำชีไหลผ่าน การเป็นจังหวัดที่อยู่กึ่งกลางของภาคอีสาน ประกอบกับเป็นเมืองสงบ จึงเหมาะกับการเป็นที่ตั้งสถานศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับ จึงเป็นที่มาของเมืองแห่งการศึกษาหรือดักลิลา นคร จุดเด่นความเป็นดักลิลา นคร คือ จังหวัดมหาสารคามมีสถาบันการศึกษาระดับสูงสุดหลายแห่ง สามารถผลิตทรัพยากรแรงงานระดับคุณภาพที่จะตอบสนองความต้องการทางเทคโนโลยีและธุรกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาประเทศ จึงเป็นจุดเด่นของมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามได้ส่งโครงการเมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชนภายใต้แนวคิด 3 ส่วน ได้แก่ (มิ่งขวัญ คงเจริญ, 2553)

1. ทุนความรู้ หมายถึง ภูมิปัญญาเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันการพลศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตร ซึ่งมีหลักสูตรการเรียนการสอนมากกว่า 1,000 หลักสูตร เพื่อพัฒนาการศึกษา เรียนรู้ การวิจัย

2. ทุนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง คนซึ่งจังหวัดมหาสารคามมีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ประชาชนชาวบ้าน มากกว่า 100,000 คน ที่จะขับเคลื่อน เรียนรู้ และพัฒนาชุมชน

3. ชุมชน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม อาชีพเสริมเป็นการผลิตสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ ชุมชนวัฒนธรรม และชุมชนประวัติศาสตร์

ซึ่งทั้งสามส่วน ได้หล่อหลอมองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการให้เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของจังหวัดมหาสารคาม โดยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการคัดเลือกเป็น 1 ใน 10 เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและทำการศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ สู่การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคามที่จะเป็นต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่คิดจะพัฒนาผลิตภัณฑ์การบริการ เพื่อความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและส่งเสริมอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ด้วยชุมชนของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบเมืองต้นแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ของจังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีขอบเขตในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้รับรางวัลอันดับ 3 ในการประกาศของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และถือเป็นจังหวัดที่ควรถือเป็นต้นแบบได้ด้วยวิถีของชุมชนที่เรียบง่าย ไม่ทิ้งการเรียนรู้อันเป็นสาเหตุแห่งความเจริญของบุคคลและชุมชน ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในเขตอำเภอเมือง โดยคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพด้านหัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ศิลปะพื้นบ้านที่เป็นอัตลักษณ์ และเป็นชุมชนที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมในกระบวนการศึกษาวิจัยอย่างน้อย 2 แห่ง คือ ชุมชนเทศบาลเมืองมหาสารคาม และชุมชนเทศบาลตำบลแวงน่าง

2. ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่าง ดังต่อไปนี้ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key information) ในการสัมภาษณ์ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำแนกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 5 คน กลุ่มพนักงานภาครัฐวิสาหกิจ 5 คน

กลุ่มเศรษฐกิจภาคเอกชน 5 คน กลุ่มบุคลากรทางด้านวัฒนธรรมและวัด 5 คน กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 5 คน รวม 25 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยว ในพื้นที่หัตถกรรม ศิลปะพื้นบ้านและศักยภาพในการส่งเสริมภูมิปัญญาของชุมชนของเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินเดียและประเทศมาเลเซีย เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย เช่น ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร และมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อสนับสนุนเมืองแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคาม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา เริ่มต้น 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560 วันสิ้นสุด 30 กันยายน พ.ศ. 2561

นิยามศัพท์เฉพาะ

เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง เมืองที่มีพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากความคิดสร้างสรรค์ และเป็นแหล่งรวมนักคิดและผู้ประกอบการสร้างสรรค์จากทั้งในและต่างประเทศที่มาประกอบกิจการ และก่อให้เกิดการจ้างงานสร้างรายได้และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจของเมืองและประเทศ เพราะองค์ประกอบหลักของเมืองสร้างสรรค์คือ เหล่าผู้ประกอบการสร้างสรรค์หรือนักคิดที่เปรียบเหมือนสินทรัพย์สำคัญของเมืองที่สามารถเคลื่อนที่ไปได้ทั่วโลก ที่แสวงหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจสร้างสรรค์ (มนทิณี ยงวิกุล, 2553)

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่เล็กลงน้อยโดยผ่านลำดับขั้นต่าง ๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมไปกว่าเดิม โดยสรุปการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า (มิ่งขวัญ คงเจริญ, 2553)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (learning community) หมายถึง กลุ่มคนที่ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการเรียนรู้ มีทักษะและกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ ทุกคนคิดและปฏิบัติร่วมกันแบบหุ้นส่วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ การสั่งสมความรู้ และการสร้างความรู้ใหม่เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน (สนอง โลหิตวิเศษ, 2559)

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในกระทรวง ทบวง กรม มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บริการแก่ประชาชน โดยไม่หวังผลตอบแทนนอกจากเงินเดือนที่รัฐจ่ายเป็นค่าตอบแทน และการสวัสดิการที่รัฐ เพื่อการดำรงชีพตามสมควรแห่งฐานะ แบ่งออกเป็น 13 ประเภท คือ (1) ข้าราชการการเมือง (2) ข้าราชการพลเรือน (3) ข้าราชการทหาร (4) ข้าราชการตำรวจ (5) ข้าราชการฝ่ายตุลาการ (6) ข้าราชการฝ่ายอัยการ (7) ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (8) ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย

(9) ข้าราชการส่วนจังหวัด (10) ข้าราชการกรุงเทพมหานคร (11) ข้าราชการครู (12) พนักงานเทศบาล (13) พนักงานสุขาภิบาล

พนักงานรัฐวิสาหกิจ หมายถึง ผู้ที่ทำงานในองค์การซึ่งรัฐบาลกลางควบคุมและเป็นเจ้าของ ทั้งนี้ เพื่อที่จะปรับปรุงภาวะเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงและยกฐานะของประชาชนในประเทศให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น วัตถุประสงค์ขั้นแรก เพื่อที่จะผลิตสินค้าและ/หรือให้บริการแก่ชุมชนหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของชุมชนนั้น โดยมีการจ่ายให้เป็นการตอบแทน กิจการของรัฐวิสาหกิจได้ครอบคลุมถึงกิจการทางด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการค้า การที่รัฐบาลต่าง ๆ ให้ความสนใจในกิจการรัฐวิสาหกิจ ก็เพราะว่า โดยแท้จริงแล้ว การดำเนินการของรัฐวิสาหกิจนอกเหนือไปจากการปรับปรุงสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศและการอยู่ดีกินดีของประชาชนแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนด้วยการใช้คนและวัสดุให้เกิดประโยชน์ อันถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายประเทศทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

บุคลากรทางเศรษฐกิจภาคเอกชน หมายถึง หน่วยธุรกิจ หรือบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ที่ทำหน้าที่เอาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาผสมผสานผลิตเป็นสินค้าหรือบริการแล้วนำไปขายให้แก่ผู้บริโภค หน่วยธุรกิจประกอบด้วยสมาชิก 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ผู้ผลิตและผู้ขาย ซึ่งหน่วยธุรกิจบางหน่วยทำหน้าที่ทั้งผู้ผลิตและผู้ขายหรือทำหน้าที่เพียงอย่างเดียว เป้าหมายของผู้ผลิตคือ แสวงหากำไรสูงสุดหรือมีส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุด ในธุรกิจนั้น หรือการมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ หรือธุรกิจมีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ในอัตราสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นต้น

บุคลากรทางด้านวัฒนธรรม หมายถึง ผู้คนที่มีวิธีการดำเนินชีวิตของสังคมเป็นแบบแผนการประพุดติและการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน ยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างของสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผน และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

บุคลากรของวัด หมายถึง บรรพชิต ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร แม่ชี รวมทั้งฆราวาส เช่น เด็กวัด เป็นต้น อยู่อาศัยในสถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมีพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ ประกอบกิจกรรมทางศาสนา

บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง บุคลากรของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในราชการไทย ในอดีตมีชื่อเรียกว่า ข้าราชการครู ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการครูที่สังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ข้าราชการครูองค์การบริหารส่วนจังหวัด พนักงานครูเทศบาล พนักงานครูองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจุบันมี 3 ประเภท คือ (1) ผู้สอนในหน่วยงานการศึกษา ประกอบด้วยตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ ครูผู้ช่วยในราชการส่วนท้องถิ่น มีตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็ก (หรือ ครู ผดด.) และหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (หรือ หน.ศผด.) ซึ่งเทียบเท่าครูผู้ช่วย ครู อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ (2) ผู้บริหารสถานศึกษา และ (3) ผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการ

สถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ตำแหน่งที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ ด้านวิชาการ ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์ ด้านสังคม และชุมชน รวมถึงการเผยแพร่ในวารสาร จดสิทธิบัตร ฯลฯ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านวิชาการ

1.1 ทำให้ได้แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม: การพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร และจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถถูกพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.2 ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร และจังหวัดอุบลราชธานี

1.3 ทำให้ทราบแนวกลยุทธ์เพื่อการพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร และจังหวัดอุบลราชธานี

1.4 ได้กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร และจังหวัดอุบลราชธานี

2. ด้านนโยบายแห่งรัฐ

2.1 ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยภาครัฐจะได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ จังหวัดยโสธร และจังหวัดอุบลราชธานี

2.2 ภาครัฐสามารถนำสารสนเทศจากการวิจัยไปออกนโยบายการพัฒนาเพื่อยกระดับ ศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดยโสธร และ จังหวัดอุบลราชธานี

3. ด้านพลเมือง

ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมได้รับทราบแนวทางการยกระดับศิลปวัฒนธรรมทาง พระพุทธศาสนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในภาคอีสานตอนใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth-Interviews) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary study) ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารที่แสดงถึงกระบวนการ

รูปแบบในการสร้างพัฒนาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินเดีย และประเทศมาเลเซีย เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย เช่น ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร และมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อสนับสนุนเมืองแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคาม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย คือ ในชุมชนเทศบาลเมืองมหาสารคามและชุมชนเทศบาลตำบลแวงน่าง ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 5 คน กลุ่มเศรษฐกิจภาคเอกชน 5 คน กลุ่มวัฒนธรรมและวัด 5 คน กลุ่มบุคลากรภาครัฐวิสาหกิจ 5 คน กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 5 คน ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขั้นที่ 3 การศึกษาในภาคสนาม (field study) ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) การลงไปสนทนาสอบถามข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 5 กลุ่มนั้น ในเขตพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคาม 2 แห่ง คือ ชุมชนเทศบาลเมืองมหาสารคาม และชุมชนเทศบาลตำบลแวงน่าง

ขั้นที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้การศึกษาข้อมูลในส่วนของเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการลงไปเก็บข้อมูลในภาคสนาม (field study) เพื่อให้ได้แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ กระบวนการ และการกำหนดนโยบายของชุมชนและองค์กรในพื้นที่เป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบที่แสดงถึงความต้องการ รูปแบบ นโยบาย แนวคิด กระบวนการ แผนปฏิบัติงานของเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของจังหวัดมหาสารคาม

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าชุมชน หรือเจ้าคณะ พระสังฆาธิการ และประชาชนผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ช่วยให้ข้อมูลหรือในการเข้าไปพบเพื่อขอสัมภาษณ์

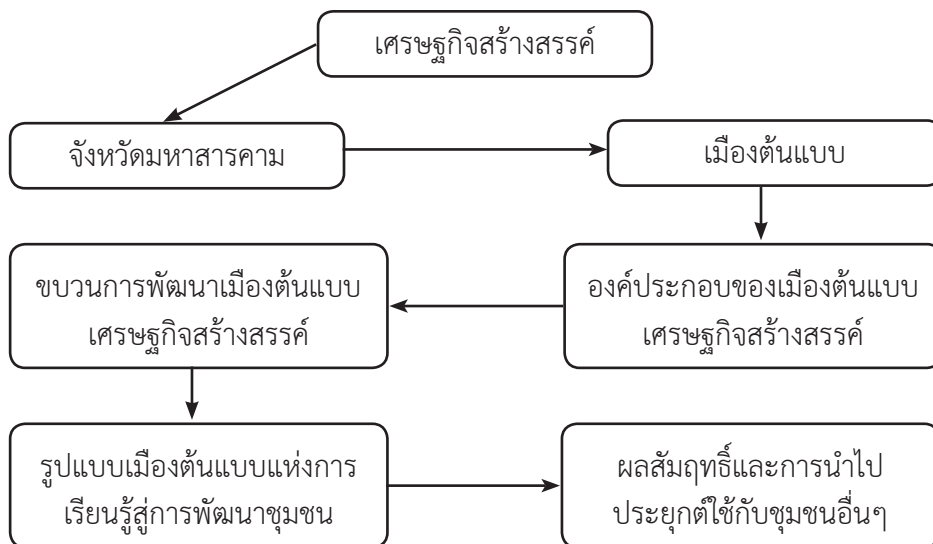
ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีการตรวจสอบและวิเคราะห์ทันทีที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วบันทึกไว้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key information) จำนวน 25 คน แล้วนำมาตรวจสอบข้อมูลซ้ำจากการสอบถาม พูดคุย สนทนา สัมภาษณ์ซ้ำ นำเสนอการวิเคราะห์เป็นเชิงพรรณนาต่อไป

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการศึกษาเอกสาร (documentary research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินเดีย และประเทศมาเลเซีย เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย เช่น ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร และมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อสนับสนุนเมืองแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นขององค์กร ชุมชน รวมทั้งนักวิชาการ
2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ จัดหมวดหมู่แนวคิดเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงสู่เมืองต้นแบบแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคาม
3. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาทำการวิเคราะห์ปัจจัยมูลฐานในการพัฒนาเมืองต้นแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคาม
4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล โดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการผลิตพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำเสนอรูปแบบของเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การพัฒนาเมืองต้นแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

สรุปหลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมสามารถสรุปหลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. หลักการมีผู้นำที่ดี ชุมชนแห่งการเรียนรู้จะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ การประสานงาน และการกระตุ้นให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2. หลักการมีกิจกรรมการชุมชนที่มีจริยธรรมและมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ต้องมีกิจกรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง มีความมุ่งมั่น มีคุณธรรม จริยธรรม บริหารงานโปร่งใส

3. หลักการมีส่วนร่วม ชุมชนแห่งการเรียนรู้เปิดโอกาส และสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตาม มีความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน มีสมาชิกชุมชนที่มีคุณภาพ และมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เข้ามาร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบในทุกกระบวนการ

4. หลักของผู้มีส่วนได้เสีย มีการสร้างความรู้สึกในชุมชนถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน สร้างความตระหนัก ถึงการดูแลรักษา ทะนุถนอม การจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อ เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน เพื่อใช้งานศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเป็นส่วนของกลุ่มหรือชุมชน ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเหตุการณ์ ความคิดเห็น ความรู้ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด (shared events and emotional connections)

5. หลักการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้นำผลเหล่านั้น ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นวิถีร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน อย่างต่อเนื่อง จะต้องมีการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องมีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

6. หลักความสนใจ เนื้อหาสาระเป็นเรื่องที่สนใจร่วมกันหรือมีวัตถุประสงค์เดียวกัน (fulfillment of individual needs) มีศักยภาพความพร้อมในเรื่องพื้นฐานอาชีพ จะต้องมีความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง และมีความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะและทักษะความพร้อม ในการประกอบอาชีพ โดยใช้ความรู้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เกิดกรรมวิธี หรือสิ่งใหม่ หรือพัฒนา ให้ดีกว่าเดิม

7. หลักการสร้างระบบการจัดเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี มีระบบการจัดเก็บความรู้ ทั้งความรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชนและความรู้ภายนอกชุมชน รวมทั้งต้องรู้จักสร้างและนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการ พัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ เข้าใจได้ง่าย

8. หลักการสร้างเครือข่ายและการติดตามผล มีการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อสามารถประสานเกื้อกูลกันระหว่างศูนย์การเรียนรู้กับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายระหว่าง ศูนย์การเรียนรู้อื่น ๆ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน ต้องมีความร่วมมือในด้านทุน กิจกรรมวิชาการ องค์ความรู้ การตลาด ฯลฯ มีการจัดการกลุ่มและเครือข่าย ประกอบด้วย อาณาบริเวณ ที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนรวมกันและมีระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เช่น ครอบครัว เครือญาติ มิตรสหาย เศรษฐกิจ วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีแหล่งการเรียนรู้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน ตัวอย่างชุมชนแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โคมินักของประเทศญี่ปุ่น (Kominkan CLCs: Kominkan Community Learning Centers) ที่มีชื่อเสียงทั่วโลกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่เป็นส่วนหนึ่งของ

ชีวิตและสังคมของคนญี่ปุ่นทั่วประเทศ ชุมชนต้นแบบแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มคนที่ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการเรียนรู้ มีทักษะ และกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา และนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาชุมชนสู่ความสมดุล พอเพียง ส่งผลต่อความสุข ความอบอุ่นของครอบครัว ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

สรุปผล

ช่วงที่ผ่านมา กระแสการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามแนวคิดสร้างสรรค์ในหลายประเทศ ดูเหมือนจะมุ่งเน้นไปที่อุตสาหกรรมในเมืองขนาดใหญ่เป็นหลัก โดยมีมุมมองข้ามชุมชนหรือท้องถิ่นในชนบท อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ไม่ควรถูกจำกัดอยู่แต่เพียงในเมืองเท่านั้น แต่ควรเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญในอุตสาหกรรมทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบเว็บไซต์ดนตรี หรือแม้แต่ในอุตสาหกรรมดั้งเดิม เช่น ภาคการผลิต หรือเกษตรกรรม โดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่อุตสาหกรรมนั้น ๆ ได้ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนและท้องถิ่นมีความท้าทายอยู่ 3 ประการ คือ

1. การตระหนักถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและท้องถิ่น รู้จุดเด่นจุดด้อย และสามารถเลือกทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์
2. การติดต่อสื่อสารกับพื้นที่ใกล้เคียงหรือการเข้าถึงตลาดในเมืองขนาดใหญ่ ต้องมีความรวดเร็ว ฉับไว และมีต้นทุนต่ำ ซึ่งในชุมชนหรือชนบทห่างไกลบางแห่ง การเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตยังมีอยู่อย่างจำกัด
3. ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์อาจทำให้ผู้คนในชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ ขาดความกระตือรือร้นในการสร้างสรรค์

การศึกษานี้โดยการสังเคราะห์ผลจากการทบทวนและถอดบทเรียนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในต่างประเทศร่วมกับผลการวิเคราะห์เชิงลึกท้องถิ่นและชุมชนสร้างสรรค์ในบริบทของประเทศไทย และการถอดบทเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคาม ทำให้พบองค์ประกอบหลัก ๆ และปัจจัยความสำเร็จที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในมิติการพัฒนาสังคมและชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ในเชิงข้อเสนอแนะ ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญต่อการกำหนดกรอบแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับสังคมและชุมชนแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทยดังนี้

1. ผู้นำในชุมชนและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อน (leader and visions)
2. แผนการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้นเพื่อตอบโจทย์และเหมาะสมตามสภาพปัญหา
3. ความต้องการที่มีในชุมชนและท้องถิ่น (problem-based and need-based planning)
4. ทุนจากภายในที่มีในชุมชนและท้องถิ่น (local capital)
5. กระบวนการมีส่วนร่วมและความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของของสร้างสรรค์ที่ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมเทคโนโลยี

6. องค์ความรู้ที่มีการต่อยอดจากฐานการวิจัย (creativity on a basis of innovation, technology research-based knowledge)
7. เครือข่ายและพันธมิตรทั้งในระดับชุมชนด้วยกันและเครือข่ายในด้านวิชาการ
8. กระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอด และถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา
9. การส่งเสริมสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานในภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการขับเคลื่อน กระบวนการและวิธีการลงทุนจากภายในชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว เพื่อนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยความหมายของทุนจากภายใน ในที่นี้ครอบคลุม ทั้งทุนทางกายภาพ ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความชำนาญ เฉพาะด้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญในการสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนและท้องถิ่น เป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมและความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน อันเป็นปัจจัย ที่สำคัญหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน บทบาทของภาครัฐ ทั้งในระดับส่วนกลาง ในด้านการวางแผนนโยบาย การขับเคลื่อนในระดับมหภาค และภาครัฐในระดับท้องถิ่น ในการวางแผนและให้การส่งเสริมการพัฒนาในระดับชุมชนก็ถือเป็นอีกกลไกการขับเคลื่อนที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงของการเริ่มต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ก็ดี ชุมชนแห่งการเรียนรู้ก็ดี เริ่มมีการเคลื่อนตัว บทบาทของ ภาครัฐควรเป็นในลักษณะของกำลังหนุน (backup) ในการกระตุ้นการคิด (สร้างสรรค์) เองและทำเองของ สมาชิกในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นผู้ไปกำหนดทิศทางและกรอบของการขับเคลื่อน เนื่องจากโมเดลการพัฒนา ที่เหมาะสมของแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่น ย่อมมีความแตกต่างและหลากหลายกันไปตามบริบทและ ปัจจัยพื้นฐานที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ การส่งเสริมในลักษณะของการให้ความรู้เพื่อกระตุ้น ให้เกิดมิติการเรียนรู้ การสนับสนุนในด้านของการสร้างเครือข่ายของชุมชนและเครือข่ายทางด้านความรู้ วิชาการ การช่วยเหลือในด้านกลไกของตลาดและการประชาสัมพันธ์ เป็นบทบาทในเชิงหนุนของภาครัฐ ที่จะเป็นส่วนช่วยที่สำคัญต่อกระบวนการต่อยอดและการถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงภูมิปัญญาของชุมชน ทั้งในแนวขวาง (ระหว่างชุมชน) และแนวตั้ง (จากสมาชิกในชุมชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง) นอกจากนี้ ยังเป็น การเชื่อมโยงและขยายระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ท้องถิ่นและชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่ระดับ ที่ใหญ่ขึ้น ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ หรือระดับนานาชาติ ซึ่งเชื่อมโยงสู่ภาคการส่งออกหรือการดึงดูด นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์, กรมส่งเสริมการค้าส่งออก. (2555). *คู่มือการค้าและการลงทุนสหพันธรัฐมาเลเซีย*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- มนฑิณี ยงวิกุล. (2553). *เมืองสร้างสรรค์คืออะไร*. ค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2561, จาก http://www.creativethailand.org/th/creativecity/creativecity_detail.php?id=3
- มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวลักษณ์ พิพัฒน์จำเริญกุล. (2555). *การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิจิตรบุษบา มารมณ. (2556). *แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อความเท่าเทียมกันของคนในสังคมเมืองกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2559). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้*. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 51, 31-40.
- Logistics2day.com. (2560). *แนวโน้มเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจไทย ปี พ.ศ. 2560*. ค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2561, จาก www.logistics2day.com/.../1807

